

Grundtvig-leksikon for skolefolk

Korte bud på forklaringer til grundtvigske begreber skrevet af skoletænkere

Skolen for livet

Det at gå i skole er ikke i første række en forberedelse til livet *engang*. Skolegang skal være *et liv i sig selv* og gøre eleverne klogere på det liv, de har *her og nu*. I anden række kommer skolen som forberedelse til et liv efter skolen.

(Thorstein Balle, forsker)

Livsoplysning

En gang til en skole-hjem-samtale afbrød en far min rutinemæssige talestrøm om testresultater og karakterer med ordene: "Det er jeg sikker på, du har styr på. Fortæl mig hellere, om det går godt? Om han har det godt? Om han lærer? Om han har det godt med sine klassekammerater?"

Jeg tror sådan set ikke, at Anders' far spurgte, fordi han var imod læring af den målbare slags. Og jeg tror sådan set heller ikke, at Anders' far spurgte, fordi han syntes, at skolens opgave alene var at sikre hans søns trivsel. Men Anders' far satte med sit spørgsmål fingeren på det centrale. Jeg havde tabt blikket for skolens formål, og i dets sted havde jeg sat noget, man kan kalde et rationalistisk dannelsessyn. For hvad er det, Anders skal lære i skolen? Det er selvfølgelig at læse og skrive og regne. Men Anders skal først og fremmest lære at få mod på livet og lyst til at tage det på sig.

Oplysning er ikke en entydigt forstandsdomineret affære. Livet skal gennem skolen lyses op så mennesket, både individuelt og som menneskehed, får større og større indsigt i livet – og måske aner meningen med det.

(Katja Gottlieb, skoledaktør på Grundtvigsk Tidende)

Det levende ord

Det levende ord er det mellem menneskelige sprog, der udfolder sig frit og uden fast retning. Det levende ord er udtryk for sprogets skabende kraft, der former os i fællesskab. Det står i modsætning til den bundne skrifts stivnede former og minder os om, at alt starter med en samtale, som henfører os uden at føre os bestemte steder hen.

(Keld Skovmand, lektor på læreruddannelsen)

Vekselvirkning

Grundtvig bruger formuleringen, levende vekselvirkning, om samspillet mellem mennesker. I skolen er det lærer og elev, der i mødet og samtalen udvikler, forandrer og skaber – skoleliv, menneskeliv og al slags liv – sammen.

(Marie Elmegaard Pedersen, konsulent, fhv. lærer og formand for Dansk Lærereforening)

VEND!

Folkelighed

Folkelighed betyder folke-lighed. Med dette begreb gør Grundtvig op med det daværende standssamfund, der byggede på ulighed. Et folkeligt samfund bygger på "lige værdighed i borg og hytte". At udvikle og opretholde et folkeligt samfund fordrer, som han skriver i sangen "Folkeligt skal alt nu være" fra 1848, fælles love, skoler, historier, sange m.v. – og ikke mindst et opvakt folk.

(Ove Korsgaard, professor)

Det historisk-poetiske

Mennesket er skabt og skabende. På den ene side er vi bestemt af historien og på den anden side kan vi gennem vores fantasi og forestilling om fremtiden være med til at skabe den. Poetisk betyder her at skabe eller frembringe. Når skolen skal være historisk-poetisk betyder det, at eleverne både skal lære om den fælles historie og opfordres til at drømme om og gøre sig forestillinger om fremtiden.

(Mette Sanggaard-Schultz, efterskoleforstander)

Vidskab

En stræben efter *at vide det hele* og samtidig erkende stykkevis og delt. Mennesket lever i tiden og kan derfor kun begribes historisk. Vidskab er ikke synonym med videnskab, hvis stringente fordel ligger i at undersøge et begrænset felt. Fornuften er i sig selv ikke klog, men kan udarte til livsstupiditet. Vidskab er på alle måder historisk, idet den søger at rumme den historiske erfaring og viden i en helhed. Historisk vidskab forklarer livet og er en slags livsklogskab og visdom. Grundtvig så historien i et udviklingsperspektiv, således at ånd og støv ville udvikles og gensidigt forklares.

(Kirsten M. Andersen, lektor på læreruddannelsen)

Åndsfrihed

Ethvert menneske kan frit tænke og danne synspunkter, meninger og forestillinger – også radikalt anderledes livs- og menneskesyn end flertallets – og det til trods alligevel høre til i fællesskabet. Åndsfrihed er kompromisløs vilje til at rumme det menneske, der står et andet sted end der, hvor jeg selv er forankret. Åndsfrihed er kompromisløs villighed til at magte og håndtere selv den mest ekstreme intolerance.

(Peter Bendix Pedersen, formand for Friskoleforeningen)